

Polsko

Polsko, oficiálním názvem Polská republika, je stát ležící ve střední Evropě. S plochou 312 683 kilometrů čtverečních se řadí na šedesátou osmou příčku v pořadí největších zemí světa. Polsko hraničí na západě s Německem, na jihu s Českem a Slovenskem, na východě s Běloruskem a Ukrajinou a na severu s Litvou a Ruskem (Kaliningradská oblast). Co se administrativního členění týče, Polsko se od roku 1928 dělilo na 16 vojvodství a 227 okresů. Ještě předtím, než Polsko vstoupilo do Evropské unie bylo v roce 2000 přijato členění teritoriálních jednotek pro potřeby EU. Území Polska bylo proto rozděleno celkem do pěti úrovní:

1. území státu,
2. vojvodství,
3. podregiony
4. powiaty
5. obce

Současné Polsko má kolem 38 milionů obyvatel, díky čemuž se pokládá za osmý nejlidnatější stát v Evropě. Hlavním městem Polska je téměř dvoumilionová Varšava (pol. Warszawa), avšak do raného novověku (1596) jím byl Krakov. Varšava leží ve střední části země a její rozloha kolem pěti set kilometrů čtverečních ji činí současně největším městem státu. Mezi další významná města se řadí Łódź, Wrocław, Poznaň či Gdaňsk.

Veliký vliv ve státě představuje církev, zejména římsko-katolická. Ovlivňuje jak politiku, kulturu, tak každodenní život. Kvůli tomu však také často dochází k radikálním reakcím na některé otázky humánnosti, například co se týče euthanasie, klonování nebo potratů, které jsou v Polsku až na malé výjimky zakázané. O zvýšení oblíbenosti katolické církve se v 90. letech zasloužil Karol Wojtyła, známější spíše jako papež Jan Pavel II.

Nestabilní vláda ve středověku

Za zakladatele státu bývá označován kníže Měšek z rodu Piastovců, který na tomto území přijal křesťanství. Jeho syn Boleslav Chrabrý díky své expanzivní politice významně rozšířil území státu a poté byl korunován na polského krále. Poté co zemřel, se však země rozpadá na drobná knížectví a v tomto špatném stavu setrvává po další dvě století.

Korunu se poté podařilo získat Václavu II. z rodu Přemyslovců, i když fakticky Polsku vládl panovník Vladislav Lokýtek a následně jeho syn Kazimír III. Veliký. Po smrti Václava III. a zániku celé dynastie rodu Přemyslovců stanul v čele českých zemí Jan Lucemburský, jež se vzdal titulu polského krále výměnou za Slezsko.

Na konci 14. století došlo díky sňatku litevského velkoknížete Vladislava II. Jagellonského s dědičkou polského království ke sjednocení obou států, čímž také došlo ke zrození dynastie Jagellonců. Toto období jejich vlády bylo pro stát velmi úspěšné. K území byly připojeny například Uhry, Prusko a Čechy. Královská moc je ale oslabena po tom, do umírá poslední muž z dynastie (1572) a Polský stát postupně přichází o svou sílu.

Konec státu po trojím dělení

Polsko poté dlouhou dobu čelilo nepřetržitým nájezdům ze strany Švédska, které nakonec v 17. století Polsko dobylo. Postupně tak stát ztrácí mnoho území, mezi ně patří například Prusko a Ukrajina. Navíc stát oslabují i mocenské boje šlechty, čehož využívají okolní státy. Vše vyústilo v roce 1772 a došlo k prvnímu dělení Polska, kdy si Prusko, Rusko a Rakousko rozdělily mezi sebou asi 30 % země. V roce 1793 následuje další dělení mezi Pruskem a Ruskem a dva roky poté dochází ke třetímu dělení a polský stát mizí z mapy.

Roku 1807 Napoleon I. zřídil Varšavské knížectví, jež bylo o pár let později povýšeno na království. Bylo s Ruskem spojeno v „personální unii“, ale víceméně mu podléhalo. Až po skončení 1. světové války se v roce 1918 Polsko stalo znovu samostatným státem.

Druhá světová válka

Polsko se zpočátku snaží dohánět územní ztráty, dosahuje například připojení části Litvy, Haliče, Ukrajiny, Pruska a Běloruska. Na Československu se mu podařilo získat část Těšínska. Poválečný stav nebyl však dostatečně stabilní a toho využívá maršál Josef Piłsudski, jež provádí v roce 1926 puč a přichází diktatura.

1. září 1939 započala 2. světová válka, kdy nacistické Německo zaútočilo na Polsko. O 14 dní později ho obsadil také SSSR a obě mocnosti si zemi rozdělili na základě dohody Molotov-Ribentrop. Dále dochází k rozsáhlé germanizaci, zabírání území, popravám a vyhlazování vesnic. Jsou zřizovány koncentrační tábory. Na mnohých zločinech se podílel i Sovětský svaz. Známy je například katyňský masakr, při kterém příslušníci tajné sovětské služby NKVD zabili tisíce důstojníků a intelektuálů zajatých do roku 1940. SSSR se tuto skutečnost snažil co nejdéle utajit, vinili z ní Němce, avšak po 50ti letech svou vinu přiznali.

Hranice Polska se výrazně změnily po válce, kdy se posunuly směrem na západ, a to na úkor Německa. Země byla zničená a počet jejích obyvatel klesl téměř na polovinu. Významný vliv ve státě si udrželi Sověti, na jejich nátlak země odmítla Marshallův plán, a tak se k moci dostávají komunisté.

V roce 1956 se do čela Polské sjednocené dělnické strany (PSDS) dostal Władysław Gomułka a napjaté poměry v zemi se pomalu začaly uvolňovat. Zhoršuje se však hospodářská situace, polská armáda se účastní vpádu vojsk Varšavské smlouvy do ČSR a Gomułka je nucen odstoupit.

Roku 1980 vzniká opoziční odborová organizace *Solidarita*, kterou vede Lech Walesa. PSDS reaguje vyhlášením válečného stavu, stanného práva a na protestních akcích stoupenců došlo ke krvavým bojům, *Solidarita* byla zakázána. Revoltující občané nakonec donutili vládu vypsat roku 1989 svobodné volby, ve kterých komunisté utrpěli porážku. Polsko postupuje cestou demokracie.

Parlamentní republika a prezident

V 90. letech Polská republika zahajuje integrační proces, jehož výsledkem byl mimo jiné v roce 1999 vstup do Severoatlantické aliance a v roce 2004 do Evropské unie. Přestože je stát členem EU, jako oficiální měna se na jeho území od roku 1924 používá zlotý. Polsko je dále členskou zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Světové obchodní organizace (WTO) a Visegrádské skupiny.

Polská republika je zastupitelskou demokracií, jedná se tedy o takovou formu vlády, která je založena na principu volby zastupitelů lidu v přímých volbách. Polsko je také parlamentní republikou, kde je premiér hlava vlády více stranického systému a prezident je pak hlavou státu. Polský parlament se nazývá Národní shromáždění a má dvě komory skládající se ze Sejmu (460 poslanců) a Senátu (100 senátorů). Volby do obou komor probíhají současně každé 4 roky.

Hlavou republiky je prezident (dle *Ústavy Polské republiky z roku 1997*) a je nejvyšším reprezentantem země a garantem kontinuity státní autority. V roce 2010 se do čela postavil Bronisław Komorowski, jenž ve funkci nahradil tragicky zesnulého Lecha Kaczyńskiego. Nyní je aktuálním prezidentem od srpna roku 2015 Andrzej Duda.

Prezident Polské republiky je volen v přímých, všeobecných, rovných a tajných volbách na dobu 5ti let s možností jednoho opakovaného zvolení. Kandidovat může polský občan, kterému je minimálně 35 let, musí získat podpis alespoň 100 000 polských občanů s volebním právem do dolní komory Sejmu Polské republiky (Sejm Rzeczypospolitej Polskiej). Je zde aplikován dvoukolový systém absolutní většiny, nezíská-li nikdo v 1. kole nadpoloviční většinu hlasů, postupují 2 nejúspěšnější kandidáti do 2. kola, kde je zvolen

uchazeč s vyšším počtem hlasů. Prezident jmenuje předsedu Rady ministrů (premiéra), v určitých případech může zkrátit volební období dolní komory (Sejmu) a má právo vracet mu zákony. Prezidentské veto může Sejm přehlasovat 3/5 většinou.

Vrcholným exekutivním orgánem je Rada ministrů. Tvoří ji osmnáct členů v čele s předsedou vlády Polska, kterým je od prosince 2017 Mateusz Morawiecki.

Strana Právo a spravedlnost

Právo a spravedlnost je vládnoucí polská sociálně konzervativní politická strana, která vznikla 13. června 2001. Hlavními představiteli byli Lech Kaczyński (čestný předseda strany) a jeho bratr Jarosław Kaczyński (předseda).

Strana se svojí ideologií hlásí k morálním hodnotám spojeným s polským tradicionalismem a katolickou církví (zákaz interrupcí, boj proti registrovanému partnerství a eutanázii). Strana odmítá přijímat migranty na základě uprchlických kvót stanovených Evropskou unií.

Aktuálně se strana Právo a spravedlnost (PiS), která především díky úspěchu na venkově upevňuje svou moc ve státě bez ohledu na spory s Bruslem, stala vítězem regionálních voleb v Polsku v říjnu 2018. Získala 33 % hlasů, liberální opoziční koalici podpořilo cca 27 % hlasujících. Volební účast byla podle médií nejvyšší v postkomunistické historii a poprvé v regionálních volbách překročila 50 %.

Zákon o Nejvyšším soudu

Evropská komise řadu měsíců vedla s Polskem dialog o stavu právního státu v zemi v souvislosti s tamní justiční reformou. Koncem loňského roku také vyzvala členské země EU, aby se stavem vlády práva v Polsku zabývaly. Jednalo se o Nový polský zákon o Nejvyšším soudu, který snižuje důchodový věk soudců ze 70 na 65 let. Kvůli tomu by 27 ze 72 soudců Nejvyššího soudu hrozilo, že budou nuceni odejít do důchodu.

Polský Senát v pátek 23.11.2018 definitivně schválil změnu tohoto sporného zákona. Polská vládní strana Právo a spravedlnost (PiS) si od novely slibuje ukončení sporu s Evropskou komisí před Soudním dvorem Evropské unie. Šéf strany Jarosław Kaczyński došel k závěru, že opozici se podařilo přesvědčit lidi o hrozbě „polestu“ za vlády PiS a zmobilizovat své voliče. To podle něho také nevěstí nic dobrého před volbami do europarlamentu příští rok na jaře.

Na základě říjnového nařízení se již část soudců vrátila do práce, vláda to ale doposud neuznávala a tvrdila, že je nutné změnit zákon.

Migrace

Polský ministr vnitra chce odstoupit od globální dohody OSN o migraci. Podle ministra pakt podporuje nelegální migraci a ohrožuje bezpečnost Polska.

Polská vládní strana Právo a spravedlnost (PiS) vyhrála údajně parlamentní volby v roce 2015 i díky tomu, že vsadila na strach polských občanů z migrace. Polsko ale přijímá značný počet zahraničních pracovníků, zejména ze sousední Ukrajiny, ale i z Běloruska nebo částí Asie. Země má rekordně nízkou míru nezaměstnanosti, nyní se pohybuje kolem 5,8 procenta.

Česká republika, která patří společně s Maďarskem a Polskem k hlasitým kritikům migrační politiky EU a k odpůrcům přijímání migrantů, své stanovisko k dohodě vyjádří až na prosincové konferenci. Podle prohlášení ministerstva zahraničí ale vláda nebude dávat žádný souhlas s nelegální migrací.

Zdroje:

<http://businessinfo.cz>

<http://ceskenoviny.cz>

<http://denik.cz>

<http://eurozpravy.cz>

<http://tema.novinky.cz/polsko>

<http://zpravy.aktualne.cz>

<https://zpravy.idnes.cz>